

JOEEP

e-ISSN: 2651-5318

Journal Homepage: <http://dergipark.org.tr/joeeep>

Araştırma Makalesi • Research Article

Katılım Finans İş Birlikliği ile Helal Park Uygulaması, Yeni Helal Hub Türkiye

Halal Park in Cooperation with Participation Finance, New Halal Hub Turkey

Teoman Tağtekin^{a,*}

^a Dr., Bağımsız Araştırmacı, İstanbul / Türkiye
ORCID: 0000-0002-7679-0163

MAKALE BİLGİSİ

Makale Geçmişi:

Başvuru tarihi: 20 Ekim 2023

Düzeltilme tarihi: 22 Kasım 2023

Kabul tarihi: 27 Kasım 2023

Anahtar Kelimeler:

Halal Park

Katılım Bankacılığı

Katılım Finans Sistemi

İslami Finans

ARTICLE INFO

Article history:

Received: Oct 20, 2023

Received in revised form: Nov 22, 2023

Accepted: Nov 27, 2023

Keywords:

Halal Park

Participation Banking

Participation Finance System

Islamic Finance

ÖZ

Helal park uygulaması, helal ürün ve hizmetlerin uçtan uca belirlenen standart süreçler kapsamında bütünlüğünün korunarak, sürece dahil tüm paydaşların ekonomik performansını artırma hedefiyle, ilgili sektörlerin fiziksel olarak bir arada bulunmalarına imkân sunan üretim modelidir. Kamu otoritesince sunulacak teşvik ve avantajlara ulaşmada, modelin finansman ayağında helal park paydaşlarıncı katılım finans kuruluşları ve ürünlerinin kullanımı tercih ediliyor olması, helal yaklaşımı teorisine uygun, tamamlayıcı unsur olarak hassasiyet aşamasında seçici davranıldığının göstergesi olacaktır. Helal park işletmeleri, katılım finans ürün ve hizmetleri ile misyonlarına uygun olacak şekilde finansman ihtiyaçlarını karşılarlarken, katılım finans kuruluşları da kuruluş amaç ve hedefleri ile örtüşecek şekilde topluma yönelik hizmet ve finansman sorumluluklarını yerine getirmiş, sektörel büyüme ve bilinirlik adına ciddi mesafe kaydetmiş olacaklardır.

ABSTRACT

Halal park is a production model that allows the relevant sectors to physically coexist with the aim of increasing the economic performance of all stakeholders involved in the process by preserving the integrity of halal products and services within the scope of standard processes determined end-to-end. The fact that participation finance institutions and products are preferred in the financing pillar of the model is an indication that they are selective in the precision phase. Halal park businesses will meet their financing needs in line with their mission with participation finance products and services, while participation finance institutions will fulfill their social service and financing responsibilities.

1. Giriş

Ülkemizde Katılım Bankacılığı olarak tanınan, İslami bankacılık esaslarını temel alan, katılım finans kurumları, risk paylaşımı esasına dayalı, reel sektör odaklı finans sistemidir. İslami bankacılık, ahlaki ve sosyal sorumluluk çerçevesinde toplumun finansman ihtiyacının karşılanıp yürütüldüğü bir seçenektir. İslami bankacılıkta, girişimcilik, ticaret, risk ve kar paylaşımı faaliyetleri desteklenmektedir.

Bu unsurlar, İslami bankacılığın finansal ilkeleridir (Alamad, 2020: 35).

Katılım bankacılığının belirtilen bu ilke ve prensipler doğrultusunda hareket ediyor olması, geleneksel bankacılık modeline göre hareket alanını daraltmakta, daha seçici ve hassas davranmasına neden olmaktadır. Finansal yatırım kararları ve sunulacak hizmet ve ürünlerin seçiminde, geliştirilmesinde bu prensiplere bağlı hareket etmeye çalışan

* Sorumlu yazar/Corresponding author.

e-posta: teotag@gmail.com

Atf/Cite as: Tağtekin, T. (2023). Katılım Finans İş Birlikliği ile Helal Park Uygulaması, Yeni Helal Hub Türkiye. *Journal of Emerging Economies and Policy*, 8(2), 433-444.

This article is published under the Creative Commons Attribution (CC BY 4.0) licence. Anyone may reproduce, distribute, translate and create derivative works of this article (for both commercial and non-commercial purposes), subject to full attribution to the original publication and authors.

katılım finans sektörü, bu özen ve hassasiyetini topluma anlatma, tanıtmada daha etkin olmalıdır. Benzer seviyede hassasiyetleri olan toplum kesimine ulaşma anlamında da olması gereken seviyeden uzak kalmıştır. Belirtilen bu sebeplerin konsolide olması sonucunda, katılım bankacılığı başta olmak üzere katılım finans sektörünün bulunduğu seviye yeterli olmamaktadır. Aslında, katılım finans sektörü bulunduğu bu konumun çok daha ilerisinde bir yeri hak etmektedir.

İslami değerlere uygun tüketici ve yaşam standartlarının da aranan ve tercih edilen bir olgu olması, İslami ekosistemde yer alan tüm paydaşları temelde helal başlığı altında birleştirilebilecek uygulamaların konsolidasyonuna teşvik etmektedir. Talep doğrultusunda oluşan ortam ve şartlar, helal ürün ve hizmet üretimi yapan işletme ve kuruluşların üretim ve mali güçlerinin artırılması amaçlı ortak alanlarda beraber faaliyet içinde oldukları Helal park uygulaması olarak karşımıza çıkmaktadır. Malezya, helal park uygulamalarının içinde yer aldığı helal endüstrisi ile ilgili 1980'li yıllarda yapmaya başladığı yatırım ve geliştirmeler ile ön plana çıkmıştır.

Malezya'nın helal ihracatı, 2022 yılında bir önceki yıla göre 23,16 milyar Malezya Ringgiti (Yaklaşık 4,86 milyar USD) veya yüzde 63,8 artışla 59,46 milyar Malezya Ringgiti (Yaklaşık 23,16 milyar USD) toplam helal ihracat değeri ile büyüme eğilimini sürdürmüştür. Genel küresel ekonomideki zorluklara rağmen bu büyüme, helal ürünlere yönelik küresel talebin arttığı bir kanıttır ve helal endüstrisinin Malezya ekonomisi üzerindeki önemini yansıtmaktadır. HIMP (Halal Industry Master Plan) 2030 planına göre, Malezya'da helal sektörün 2030 yılına kadar 113,2 milyar ABD dolarına ulaşacağı ve 2025 yılına kadar GSYH'ye katkısının yüzde 8,1 olacağını öngörüldüğü belirtilmiştir (hdglobal, 2023b). Oluşan bu başarı, farklı ülkelerinde iştahını arttırmış, helal endüstrisi ile ilgili benzer çalışma ve uygulamalar, Endonezya, Tayland, Çin, Japonya, Güney Afrika gibi birçok ülke de hayata geçirilmeye başlanmıştır.

Ülkemiz, nüfusunun çoğunluğu Müslüman olan ve birbirine sınırları bulunan komşu ülkelerin oluşturduğu İslam coğrafyasında bulunan avantajlı konumunu kullanarak, kamu özel sektör paydaşları ile geliştirilebilecek helal park ekosistemiyle ciddi potansiyel ve hızla ekonomik değere dönüşebilecek fırsatlara sahiptir. Bu çalışmada hedeflenen, ülkemizde helal park uygulamasının hayata geçirilmesi ve sonraki süreçte katılım finans ekosistemi ürün ve hizmetlerinin kullanımının tercih edilmesiyle bir nevi kazan kazan yaklaşımı ile helal park ve katılım finans iş birliğinin boyutu ve etkileri ile ilgili tespitlerde bulunup çözüm önerileri geliştirebilmektir. Böylelikle, helal hassasiyeti olan kesimin yaşam tarzı içinde yer alan tüm ürün ve hizmet yelpazesinin helal ekosistem üzerinden tedarik edilmesi ile ekonomik fayda sağlanmış olacak, tüm bu faaliyetlerin sonuçları ile birlikte finansal hizmetlere dokunan taraflarında katılım finans ürün ve hizmetlerinin kullanılacak olması, katılım bankacılığı başta olmak üzere katılım finans kurumlarını geliştirip destekleyerek, sektörde

daha üst seviyelere ulaşmalarına imkân sağlayabilir.

2. Katılım Finans

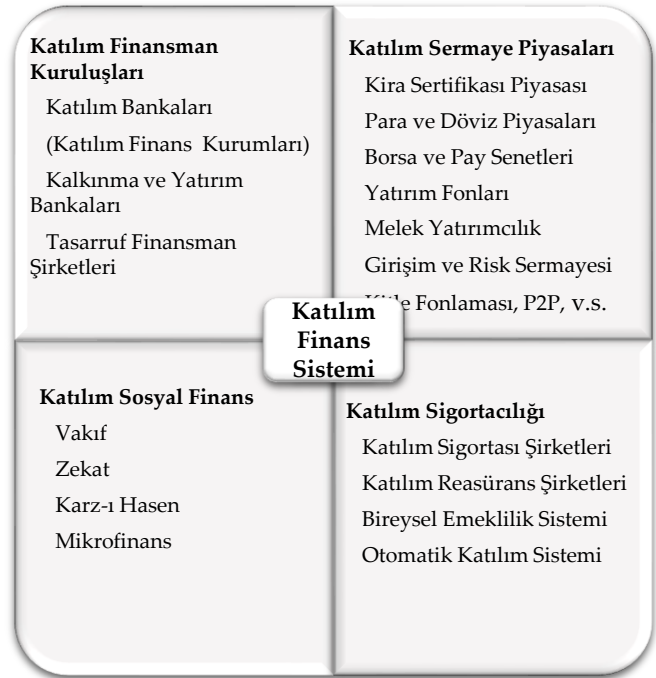
Katılım finans, ülkemizde ve dünyada özellikle Müslüman ülkeler genelinde büyümekte ve gelişmekte olan bir sektördür. Özellikle 2008 yılında yaşanan küresel finans krizi sonrasında katılım finans sektörünün ön plana çıkmasının temel gerekçeleri olarak, reel ticaret ve işlemlere dayalı, gelir ve servet dağılımında daha adil davranan, etik değerleri önemseyen, insani değerlere önem veren bir yapıda olması ve bu özelliklerin küresel boyutta tercih edilirduruma gelmesi şeklinde açıklanabilir (Tekin ve Tekdoğan, 2023: 434).

Ülkemizde, 2022 Eylül itibarıyla aktif büyüklüğü 1.1 trilyon liraya çıkan katılım bankacılığının sektör içindeki payı % 8.6'ya ulaşmıştır (paradergi.com.tr, 2023).

Başta katılım bankacılığı olmak üzere katılım finans sisteminin tüm kesiminin toplu hareket edebileceği, birliktelikleri ile oluşacak sinerjinin sektörün daha da büyüüp gelişmesine ciddi katkı sağlayacağı uygulamaların hayata geçirilmesi önem arz etmektedir.

Katılım finans sistemi genel olarak dört ana sektör çatısı ve bu çatı altında yer alan kurum, kuruluş ve piyasalardan oluşmaktadır. Aşağıda yer alan Şekil-1'de dört ana sektör çatısı ve alt unsurları yer almaktadır.

Şekil 1. Katılım Finans Sektörleri

Kaynak: www.cbfo.gov.tr

Katılım finans ekosisteminde yer alan unsurların, katılım finans ilke ve prensiplerini benimsemiş, buna göre finansal karar ve yatırımlarını yönlendiren sektör ve şirketlerle bir araya gelebildiği, değer zincirinin oluşturulabildiği, aynı ortamda çalışabildiği katılım habitatu oluşturulması, hem

hizmet veren hem de hizmet alan taraflar için mutlak fayda ve kazanç oluşturacaktır. Böylelikle, katılım finans sektörü, ürün çeşitliliği, mali boyut ve sektör tercihleri anlamında gelişebilecek, müşterilerde ihtiyaçlarına uygun ürün, finansal hizmeti daha kolay ve uygun ortam ve maliyetlerle karşılayabilecektir.

İslam ekonomisi esaslarını baz alan İslami finans sistemi, işletmeler için finansal anlamda imkân ve fırsatlar sunabilmekte ve hatta klasik finansal sistemin alternatifi olarak görülebilmektedir (Türkey, 2017: 825). İslami finans, gerçek varlığa dayalı ve risk transferi değil, risk paylaşımı esası ile hareket eden yapısı gereği sistematik risklerin minimize edilmesinde ve reel sektör ile mali sektör arasında ilişkinin kurulmasında ciddi bir alternatif sunmaktadır (Şimşek, 2017: 1096).

3. Küresel İslami Finans ve Helal Pazar

Dünya ekonomisi için alternatif finans ve bankacılık sistemi sağlanması nedeni ile İslami finansa olan ilgili devamlı artmaktadır. İslami finans esaslı yaklaşım, gerçek ticareti ekonomik kalkınmanın temel bileşenleri arasında görmekte ve finansa ahlaki anlamda etik olarak yatırım yaklaşımını esas almaktadır. İslami finans, bir taraftan faizli işleme karşı dururken, diğer taraftan yatırımların yönetimini zorunlu kılarak, faizsiz ticareti teşvik eden alternatif finansal sistemi geliştirmiştir. İslami finans sisteminde, gerçek ticari işlemler baz alınarak risk paylaşımı yaklaşımı esas alınmaktadır (Bakan, 2022: 99). İslami finansın gelecekteki boyut ve büyüklüğü, sektörün piyasaya arz ettiği ürün ve hizmetlere olan talep ve tercihe bağlıdır. Talep ve tercihlerde yer alacak büyümenin önemli bir kısmının dini gerekçeler nedeni ile İslami finans ürünlerini tercih eden Müslüman kesimden gelecektir. Müslüman olmayan kesime ve daha geniş kitlelere alternatif hizmet ve ürün yelpazesi ile kaynak sağlamak, İslami finansın büyümesi ve bilinirliği için

gerekli şartlardan birisidir. Bu piyasalara girip ürün ve hizmetlerin sunulması tercih edilmelerinin sağlanması, İslami finansın sosyal ve etik değerlerinin kamuoyuna anlatılıp ikna edilmesi ile mümkün olabilecektir (İsedak, 2018: 223).

Müslüman kesim dünyanın en büyük inanç temelli tüketici kitlesini temsil etmektedir. Müslümanlar 2020 yılında 1,9 milyar nüfusları ile küresel nüfusun %25'ini temsil ediyordu ve 2030 yılına kadar bu rakamın 2 milyara ulaşacağı tahmin ediliyor (isef, 2022:12) Dinar Standart tarafından 2022 yılı için hazırlanmış olan “Küresel İslam Ekonomisi Durum Raporu”na göre, dünyadaki 1,9 milyar Müslümanın 2021’de tümü İslami inançlarına bağlı olarak helal tüketim ihtiyaçlarından etkilenen gıda, ilaç, kozmetik, moda, seyahat ve medya/rekreasyon sektörlerinde 2 trilyon USD’ye (ABD dolarına) eşdeğer harcama yaptığı tahmin edilmektedir. Bu harcama, 2020 yılına göre yıllık %8,9'luk bir büyümeyi yansıtmakta ve İslami finans varlıklarının 2020’de 3,4 trilyon USD’den %7,8 artışla 2021’de 3,6 trilyon USD’ye yükseldiği tahmin edilmektedir. Benzer şekilde, Müslüman kesimin harcamalarının küresel boyutta, 2025 yılına kadar %7,5’lik kümülatif yıllık büyüme oranı ile 2,8 trilyon ABD dolarına ulaşacağı tahmin edilmektedir. Küresel İslam Ekonomisi göstergesinde yer alan 81 ülkenin çoğu, daha sağlam İslami ekonomi ekosistemleri geliştirmeye devam ettirip, ilk 4 sıra değişmeden kalırken, Malezya üst üste 9. kez zirvedeki yerini korumuştur. Malezya’yı Suudi Arabistan, BAE (Birleşik Arap Emirlikleri) ve Endonezya takip etmekte Türkiye 5. Sırada yer almaktadır. Dinar standart tarafından 6 farklı alanda yapılan skorlama sonrası belirlenen toplam Küresel İslami Ekonomi Göstergesi (The Global Islamic Economy Indicator-GIEI) puanına göre ülke sıralama listesi Şekil 2’deki gibi oluşmuştur (Dinarstandard, 2022: 4-5).

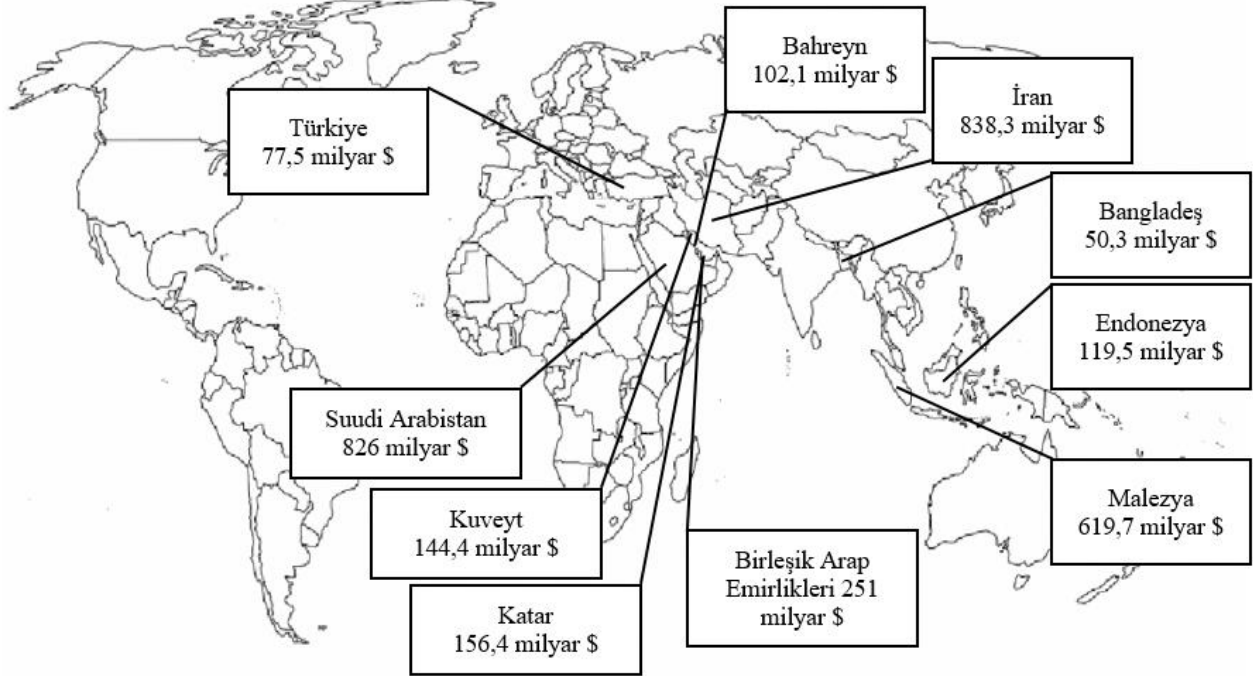
Şekil 2. Küresel İslam Ekonomisi İlk 15 Ülke İçin Gösterge Puan Listesi

İlk 15 sırada yer alan ülkeler için gösterge puan dağılımı

Ülkeler	GIEI (Global Islamic Economy Indicator)	İslami Finans	Helal Gıda	Müslüman Dostu Seyahat	Moda	İlaç ve Kozmetik	Medya ve Eğlence
Malezya	207.2	426.9	123.4	193.5	46	83.9	97.3
Suudi Arabistan	97.8	218.6	56.6	69.2	19.3	34.3	29.7
Birleşik Arap Emirlikleri	90.2	114.6	63.3	78.6	171.8	53.6	63.8
Endonezya	68.5	91	71.1	58	68	46.3	26.8
Türkiye	67.3	51	69.8	106.7	95.1	55	53.5
Bahreyn	66.7	121.9	44.5	89.3	18.6	29.4	30.1
Singapur	65	45	57.8	107.1	48.3	107.9	78.5
Kuveyt	62.1	115.5	43.1	69	17.5	29.6	29.2
İran	56	90.3	48.1	52.1	25.4	42.3	24.9
Ürdün	51.8	72.1	51.3	58.4	19.3	44.6	25.7
Umman	47.8	74.5	46.1	43.2	20.2	26.9	25.9
Katar	46.9	73.4	43.4	40.1	21.6	26.2	30.8
Birleşik Krallık	46.1	49	47.4	31.4	41.9	45.2	52.9
Kazakistan	45.2	46	59.2	60.8	26.6	22.7	26.4
Pakistan	44.9	65.7	48.3	38.7	26.4	30.9	11

Kaynak: (Dinarstandard, 2022: 21)

Şekil 3. Küresel İslami Finans Varlıkları Dağılımı Haritası

Kaynak: (Dinarstandard, 2022: 71)

Küresel olarak İslami finans varlıklarının da 3,6 trilyon ABD doları ile temsil edildiği tahmin edilmekte olup ülke bazlı dağılımı aşağıda Şekil-3 de yer almaktadır. (2021 tahmini)

İslami finans ile birlikte Helal Pazar Ekonomisinin başlangıçtan, büyüyüp gelişme süreci boyunca tarafların kendi paylarına düşen görev ve ödevlere ilişkin genel bakış açısı ile hazırlanmış öneriler aşağıdaki gibidir.

- Farklı politika yapıcılar ve ilgili finans sektörü paydaşları arasında daha etkili politika ve strateji koordinasyonu sağlanmalıdır.
- İslami finans ile inovasyon ve verimlilik artışını destekleyen programlar arasında daha yakın bağlantılar kurulmalıdır.
- Başta İslami bankalar olmak üzere İslami finans sağlayıcılarının, yenilikçi İslami finans çözümlerinin pilot uygulamalarını yapmak ve ölçeklerini büyütme için kamu-özel sektör işbirliklerine katılmaları teşvik edilmelidir.
- Helal Ekonomi için İslami finansın kullanımını geliştirmek amacıyla diğer ülkelerdeki politika yapıcılarla işbirliğinin güçlendirilmesi yoluna gidilmelidir.
- İlgili kurumsal yatırımcıların rolünün artırılması ve Helal Ekonomi için sermaye piyasası finansmanının genişletilmesi sağlanmalıdır.
- İslami finans ve Helal Ekonomi konusunda veri paylaşımının artırılması teşvik edilmelidir (worldbank, 2022).

Malezyada, halihazırda helal işletmelerin yalnızca %54,1'i

banka tarafından finanse edilmektedir ve finansmanın dörtte birinden azı (% 21,9) İslami çözümler şeklindedir. İslami finans, satış bazlı, leasing, kar paylaşımı veya ortaklık gibi çok çeşitli İslami finans kavramlarını kullanarak işletmelerin ihtiyaçlarına daha iyi uyum sağlayan çeşitli çözümler sunmaktadır. Günümüzde, İslami finans kurumları, daha özelleştirilmiş çözümleri titizlikle araştırmakta ve müşteri deneyimini ve yolculuğunu iyileştirmek için çalışmakta olup bu durum daha uyumlu ve orantılı düzenleyici müdahaleler ile kolaylaştırılmaktadır (bis, 2019).

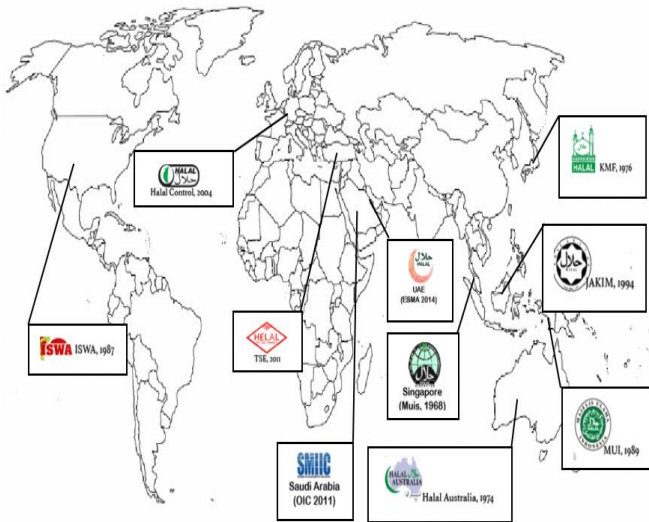
4. Helal Kavramı ve Helal Park

Helal, İslam hukukuna uygun, yasal, izin verilebilir anlamında Arapça bir ifadedir. Ekonomik açıdan ise İslami kaidelerin izin verdiği şekilde yürütülen işi, gıda sektöründe kullanıldığında İslami hükümlere uygun yetiştirilip üretilerek hazırlanmış yiyecek ve içecekleri ifade eder (Eryılmaz, 2021: 3). Dinarstandard tarafından hazırlanmış Küresel İslam Ekonomisinin Durum raporunda helal ekonomi, “temel ürün ve hizmetlerin yapısal olarak İslam hukuku, değerlere dayalı tüketici yaşam tarzı ve iş uygulamalarından etkilenen sektörleri kapsar” şeklinde tanımlanmıştır (Dinarstandard, 2021: 14). Helal sadece Müslüman toplumla sınırlı değildir, herkesin keşfedebileceği, deneyimleyebileceği ve benimseyebileceği bir kavramdır. Gayrimüslimlerin katılımı, çeşitliliği teşvik etmek ve helal endüstrisinin büyümesini sağlamak açısından hayati önem taşımaktadır. Helal sertifikalı 8.000 şirketin sadece %38'inin Müslüman olması bazı kesimleri endişelendirse de helalin herkes için olduğunu vurgulamak

önemlidir (hdglobal.com,2023a). Helal, Şer'i açıdan sadece bir helal ve haram meselesi değil, aynı zamanda bir yaşam tarzı ve kalite güvencesinin sembolü haline gelmiştir (Rahim, 2017: 736). Genel olarak insanlar helal ve haramı sadece mal üretme süreci ile ilişkilendirip bu kapsamda değerlendirirler. Ancak İslami açıdan Helal, hayattaki tüm alanları ve konuları içermektedir. Helal, İslam Hukuku'nda müsaade edilen her şeye atıf yapan çok kapsamlı bir ifadedir (Taşpunar, 2019:67).

Helal ekonominin temel ilkeleri, finansal işlemlerin gerçek varlıklara veya projelere dayanmasını sağlamakta, böylece helal ekonominin ve ekonomik yapının iyileştirilmesinde, reel sektörün geliştirilmesinde ve sürdürülebilir ekonomik büyümenin hızlanmasında kritik bir rol oynamasını garanti altına almaktadır (isef, 2022:14). Küresel boyutta helal pazar 7 trilyon dolarlık büyüklüğe ulaşmış, önümüzdeki beş yıl içinde 10 trilyon dolara ulaşması beklenmektedir. İslami finansın 3,5 trilyon dolar, gıda ve içecek sektörünün 2 trilyon dolar, helal turizm sektörünün 400 milyar dolar, helal kozmetik sektörünün 200 milyar dolar, giyim sektörünün de 240 milyar doların üzerinde bir büyüklüğe ulaşarak, yakın zamanda helal ekonominin küresel pazarı yönlendirmesi öngörülmektedir (foodturkey.com.tr, 2022). Türkiye, dünyadaki İslami finans ve katılım bankacılığı varlıkları bakımından %2,74'lük bir paya sahip olup dünyada 7. sırada bulunmaktadır (Güçlü ve Kılıç, 2019: 289). Büyüklük bazlı global helal pazar haritası Şekil 4'de yer almaktadır.

Şekil 4. Global Helal Pazar Haritası.

Kaynak: (Park, S.H., 2017: 36)

Helal park, helal ürün ve hizmetlerin tam ve eksiksiz olarak tümlüğünü muhafaza edip, paydaş şirket ve kuruluşların ekonomik ve finansal performansını arttırmak amaçlı, ortak bir konumda yer alan, üretim, imalat ve hizmet sektörleri topluluğu olarak tanımlanabilir (Şimşek, 2021: 1). Helal parklar, ortak bir mülk üzerinde bulunan üretim ve hizmet

işletmelerinden oluşan bir topluluktur. Parklardaki kiracılar, Helal ürün ve kaynak sorunlarının yönetiminde işbirliği yaparak gelişmiş çevresel, ekonomik ve sosyal performans arayışındadır. Helal işletmeleri birlikte çalışarak Helal Parklar tesislerinde mevcut olan kolektif faydayı elde etmeyi amaçlamaktadır (amanafund.com, 2023).

Helal park'ın amacı, bu merkezdeki katılımcıların performansını arttırmak; çevre üzerindeki kötü etkiyi en aza indirirken ekonomik fırsat elde etmek ve geliştirmektir (Mujar & Hassan, 2014: 12). Helal değer zinciri olarak tanımlayabileceğimiz, ürün ya da hizmetin tedarik ve üretiminde, nihai kullanıcıya ulaşana kadar geçen sürecin finansmanı aşamasında, geleneksel bankacılık ve finans imkânları kullanılabilen, katılım finans kurum ve kuruluşları ile çalışma zorunluluğu bulunmamakta, bunun sonucunda katılım finans helal değer oluşumunda yeterli seviyede rol alamamaktadır (cbfo,2022:164). Ancak, helal park oluşumu dahilinde gerçekleştirilen ürün ve hizmet üretiminin finansman aşamasında katılım finans ve ürünleri ile bu ihtiyaçlarını gideriyor olmaları, helal yaklaşımının finansmanı aşamasında da hassasiyetle hareket edildiğinin ve tercihlerin buna göre şekillendiğinin bir işareti olup bütüncülük açısından değerlendirildiğinde tamamlayıcı unsur olarak görülebilir.

Katılım finans kurum ve kuruluşlarının helal park uygulaması dahilinde ürün ve hizmet sunan işletmelere sağlayacakları finansman desteği ve finansal hizmetler, her iki taraf içinde önem arz etmekte olup hem mali anlamda hem de uygulama ve imaj anlamında kazanç sağlayacaktır. Helal park işletmeleri, katılım finans ürün ve hizmetleri ile misyonlarına uygun olacak şekilde finansman ihtiyaçlarını karşılarken, katılım finans kuruluşları da kuruluş amaç ve hedeflerine uygun sektör ve topluma yönelik hizmet ve finansman sorumluluklarını yerine getirmiş olacaklardır.

Ayrıca, İslami finansın helal üretim için helal endüstriye kanalize edilmesi, sadece helal ürün ve malların üretilmesine yardımcı olmayacak, aynı zamanda helal gelir için yeni bir helal yatırım sunacaktır. Helal gelir, helal üretimi finanse etmek ve yatırım getirisinden faydalanmak için helal yoldan gelir sağlamakta olup bu yepyeni bir ekosistem yaratacaktır. Bu nedenle, İslami finans ve helal endüstrisinin birleşmesi, helal endüstrisinin devasa büyüme ve gelişme potansiyelini muazzam bir şekilde artırabilir. Bu birleşme sadece helal endüstrisini canlandırmakla kalmayacak, aynı zamanda helal ekosistemi olan yeni helal pazar ekonomik paradigmasını da oluşturacaktır (Mas'ad & Wakil, 2020: 647).

Helal parklarda organize üretim bölgeleri yanı sıra katılım finans ürün ve hizmetlerinin uygulandığı alanlar olması planlanmıştır. Finansal sürdürülebilir bir yapının tesis edilmesini teminen, kuruluş aşamasından geçerli olmak üzere katılım finans ürün ve hizmetleri kullanılıp, ilave olarak ihtiyaç halinde, leasing, tekaful gibi katılım finans ürünleri ile birlikte tüm katılım finans hizmet ve ürünlerinin kullanımı teşvik edilmelidir (cbfo, 2022: 168).

5. Dünya’da Helal Park Uygulamaları

Helal park uygulamasında ilk adımı atmış olan Malezya bu konuda diğer ülkelere öncülük etmektedir. Dünyada birçok ülke tarafından helal park ve helal endüstri konusunda çalışmalar devam etmekte, sektörlerde sürdürülebilirliği sağlama ve geliştirme adına çeşitli helal endüstri park girişimleri yer almaktadır (Şimşek, 2021: 1).

Malezya Hükümeti, Malezya’yı uluslararası bir helal merkezi haline getirmek için helal ürünleri arttırmaya odaklanmıştır. Malezya 1980’lerin başında helal yasalarının oluşturulmasında öncü olmuştur ve helal belgelendirmeye ilgili konularda küresel bir güç olmaya devam etmektedir. Bu durum özellikle helal gıda işleme şirketlerinin ülkedeki helal belgelendirme gücüne güvenmelerini sağlamaktadır (Azman, 2012: 550).

Helal ekonomi, Malezya’nın ekonomik büyümesinde önemli bir rol oynamış ve 2020 itibarıyla GSYH’ya yüzde 7,5 katkıda bulunmuştur. Helal ekonominin küresel pazarlara girmesi ve artan Müslüman nüfus, helal ürün ve hizmetlere olan talebin artması için bir fırsat sunmuştur. Malezya’nın helal ekonomisi büyük oranda helal gıdayla ilgili sektörde yoğunlaşmış ve 2020’de Malezya’nın helal ihracat değerinin yüzde 28,9’unu oluşturmuştur (WorldBank, 2022: 73).

Malezya’da helal endüstrisinin büyümesine katkı sağlayan ve helal ürün merkezli üretim yapan kuruluşlar için oluşturulmuş sanayi bölgelerinden oluşan helal parklar, ilgili paydaşlara ortak tesisleri beraber kullanma imkânı sağlamakta, paydaşlar arasında sinerji oluşumunu desteklemektedir. Helal parkların bir kısmı, spesifik helal endüstri kuruluşlarına hizmet etmek için dizayn edilmiştir. Örneğin, Tanjung Manis Helal park su ürünleri yetiştiriciliği ve helal gıda işletmeciliği faaliyetlerine imkân sağlamaktadır. Techpark@Enstek helal parkı, helal ilaç üretimi ve ar-ge merkezi olarak tasarlanmıştır. Prima Halal Food Park, genellikle helal et ve et ürünleri işleme faaliyetleri üzerine kurulmuştur (Fındık, 2019: 97).

Gıda güvenliği standartlarının yanında kendi ürünlerine helal sertifikası verebilecek kurumsal yapıyı oluşturmuş olan Tayland helal kavramı konusunda bilim ve test merkezi konumuna gelmiştir. Benzer şekilde helal dağıtım parkı olarak geliştirilmek üzere Hollanda/Rotterdam Limanı tarafından inşaatı başlatılmış olan helal iş merkezi Avrupa da hizmet verecektir. Yine Avrupa İngiltere/Güney Galler’de helal endüstri parkları oluşturmak için öneriler bulunmaktadır. Çin’de yer alan Ningksia Huy Özerk Bölgesinde, helal malzemeleri işleme üssü yapılmıştır. Endonezya’da, 2020 yılında Sanayi Bakanlığı tarafından yayımlanan yönetmelikle, helal ürünlerin tek nokta da ve tek çatı altında hizmet vermesini teminen entegre helal sanayi bölgesi kurulmuştur. Güney Afrika’da Western Cape bölgesinde üç adet helal endüstri parkı projesi yapılmıştır. Benzer çalışmalar Japonya’da da devam etmektedir. Helal parklar, hem helal ekonomiyi teşvik etmekte hem de bu konuda hassasiyeti olan toplum kesiminin taleplerini karşılamaktadır. Helal parklar yeni ve genç olmaları

sebebiyle yeterli seviyede güçlü değillerdir. Bu nedenle süreklilik arz eden çaba ve desteğe ihtiyaçları bulunmaktadır. Bu amaçla, gerekli yönetim becerilerinin sağlanması, nitelikli personel istihdamı, yeterli ve güçlü finansman imkânları sağlanması, ürün ve hizmet çeşitliliği ile birlikte bu üretimin sonucu çıktılarının pazarlanabileceği müşteri kitlerinin oluşturulup artırılması gibi faktörlere ihtiyaç vardır. Tüm bu faktör ve oluşumu destekleyecek uygulamalar Helal parklara yönelik teşvik ve önlemlerle sağlanmalıdır (Şimşek, 2021: 1). Kamu ve özel sektör arasındaki işbirliği, alternatif finansman çözümleri geliştirmek ve riski paylaşmak için uzmanlıkların birleştirilmesi yoluyla helal sektörüne finansman sağlanmasında kilit rol oynayacaktır (mof, 2022).

6. Katılım Bankacılığı Sektörü ve Helal Park

Geleneksel bankacılık ve katılım bankacılığı fonksiyonel olarak benzerlik arz etse de işleyiş yapısı itibarıyla birbirinden ayrılmaktadır. Katılım bankacılığı işleyişinde her türlü bankacılık ürününde faize kesinlikle yer verilmemekte, kar payı esaslı yapı işletilmektedir. Fon kullandırım işlemlerinde, reel ticaretin finansmanı amaçlı finansman bedelleri banka tarafından fon kullanan müşteriye değil fatura ibrazı karşılığı direkt satıcıya ödenmektedir (Bayrı, 2023: 222). Katılım bankacılığı, geleneksel bankacılık gibi faiz temelli değil, özkaynak temelli bankacılık anlayışı ile hareket etmektedir (Tunç, 2010: 114). Ülkemizde, 2022 Eylül itibarıyla aktif büyüklüğü 1.1 trilyon liraya çıkan katılım bankacılığının sektör içindeki payı % 8,6’ya ulaşmış, büyüme trendi ve teknolojik yenilikler ile birlikte 2025 yılsonu hedefi de %15 olarak belirlenmiştir (paradergi.com.tr, 2023).

Son dönemde, ülkemizde dijital banka kuruluşuna ilişkin düzenlemelerin hayata geçmesi ve kuruluş izni verilen, Hayat Finans Katılım Bankası, TOM Katılım Bankası isimli dijital katılım bankalarının faaliyete başlamasının yanı sıra katılım bankası olarak tekrar faaliyete geçecek olan Adabank’ın da sektöre girmesi ile katılım bankacılığı sektörünün büyüme trendinin daha da ivmelenerek artacağı öngörülmektedir.

Ülkemizde katılım finans sektörünün geliştirilmesine yönelik T.C. Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi tarafından 2022 yılında yayımlanan katılım finans strateji belgesinde de belirtildiği üzere, helal ekonomi çerçevesindeki faaliyetlerin daha efektif ve etkili bir şekilde icra edilmesini teminen kümelenme modeli olarak da tanımlanabilecek helal park yapısının ülkemizde de faaliyete geçiyor olması hedeflenmektedir. Bu hedef doğrultusunda oluşturulacak helal parklar aracılığıyla, katılım finans ve helal üretim ve hizmet sektörlerinin bir arada bulunup faaliyet göstermeleri, birlikte gelişmeleri anlamında önemli bir fırsat olabilir. Başta üretim sektörü olmak üzere helal değer zincirinin paydaşlarının belirli bölgelerde kümelenmesiyle meydana getirilen organize sanayi ve ticaret bölgeleri helal park olarak tanımlanabilir. Dünya genelinde faaliyette bulunan helal parkların uygulamalarına bakıldığında, genel üretim ve uygulamanın yanı sıra ihtisaslaşmanın olduğu spesifik

projelerin yürütüldüğü ya da spesifik sektörel yoğunlaşmanın yer aldığı özel uygulama merkezi şeklinde faaliyetlerde yürütüldüğü görülmektedir (cbfo, 2022: 164).

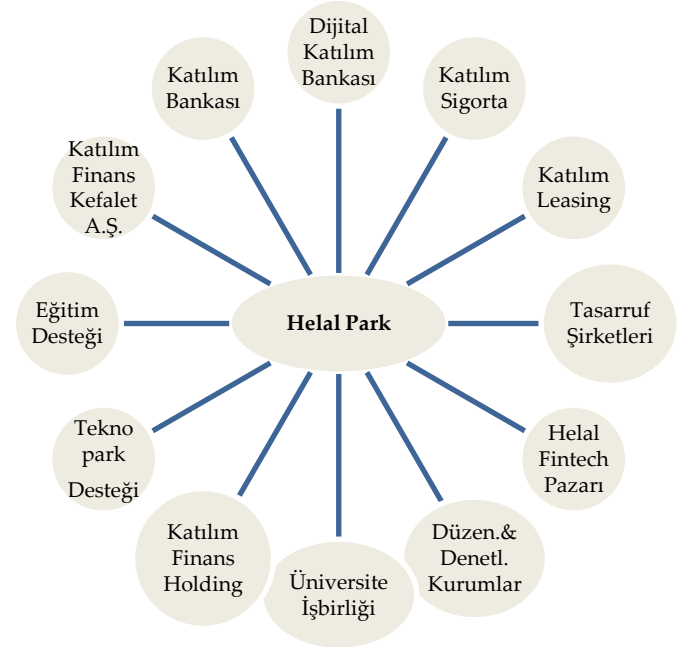
Uluslararası helal akreditasyon kural setlerinin belirlenmesinde aktif görev almak, helal uygulamasının bir kalite markası olarak tanınırlığı ve tercih edilirliliğinin artırılması için tarafsız ve etkin bir denetim sistemi tesis etmek, helal belgelendirme ve akreditasyon işlemlerinin ülkemizdeki kalite alt yapısının gelişimine desteklemek misyonu ile ülkemizde 2017 yılında Helal Akreditasyon Kurumu kurulmuştur. Helal Akreditasyon Kurumu, yurtiçi ve yurt dışında helal akreditasyon faaliyetlerinde bulunmak, uluslararası helal akreditasyon çalışmaları zemininde ülkemize temsil etmek ve bu alanda yapılan çalışmalarda başat rol üstlenmek amaçlı ülkemizde helal akreditasyon sunma yetkisine sahip tek kurum olarak faaliyetlerine devam etmektedir (hak, 2023a).

İslam İşbirliği Teşkilatına bağlı bir kuruluş olarak 2010 yılında kurulan İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü (SMIIC), 2023 yılı itibariyle bünyesinde 44 üye, 3 gözlemci üye ülke bulundurmaktadır. Teşkilat devletleri arasında standartların uyumlaştırılarak, yeni standartların düzenlenmesi adına üye ülkeler arasında hazırlanan ortak standartlar ile ticaretin önündeki engellerin kaldırılıp, ticaretin geliştirilmesi temel amaç edinilmiştir. (hak, 2023b). Helal Akreditasyon Kurumu aracılığıyla, İslam Ülkeleri Standartlar ve Metroloji Enstitüsü üzerinden organize edilecek ortak bir standardın kabul görmesinin gerçekleştirilmesi, ülkemizin bu alanda ulusal arenada söz sahibi olmasının yanı sıra, ekonomik anlamda da ciddi kazanımlar elde etmesi sonuçlarını doğuracaktır.

Küresel anlamda finansal büyüklüğü trilyon dolarla tanımlanan helal pazardan, ülkemiz katılım bankacılığı başta olmak üzere katılım finans sistemi oyuncuları ve helal pazar ürün ve hizmet üreticilerinin ciddi bir pay alabilmeleri için güç birliği içinde, fiziksel olarak da uzmanlaşma ve yoğunlaşmanın olduğu çalışma ortamlarında birlikte hareket etmeleri beklenmektedir. Bu bağlamda katılım finans strateji belgesinde tematik projeler arasında yer alan ve yurt dışında birçok ülkede yıllardır uygulanmakta olan helal park uygulamasının hayata geçirilmesi, helal pazar ve katılım finans sistemi için yeni bir soluk olacaktır. İlk aşamada, iş birlikteliği ve kolektif üretimin artmasını teminen helal park kapsamında faaliyette bulunması önerilen kurum ve kuruluşlara ait şema aşağıdaki gibi Şekil 5’de yer almaktadır. Söz konusu kurum ve kuruluşların yenilerinin sürece dahil olması ya da var olanların sayı ve kapasite artırımı yapması gibi güncellemeler arz/talep dengesine göre zaman içinde doğal olarak şekillenecektir.

Helal park teması içerisinde yer alması önerilen kurum ve kuruluşlar, bunların kendi aralarındaki etkileşim ve oluşacak değer zinciri ile ilgili açıklamaları aşağıdaki gibi sıralayabiliriz.

Şekil 5. Helal Park Uygulaması Dahilinde Helal Finans Ekosistem Paydaşları

Kaynak: Yazar tarafından hazırlanmıştır.

Katılım finans ekosistemi içerisinde yer alan, Katılım Bankası, Dijital Katılım Bankası, Katılım Finans Kefalet A.Ş., Katılım Sigortacılığı, Katılım Leasing kuruluşları, işletmelerin her türlü finansman ihtiyaçlarının yanı sıra, ithalat, ihracat işlemleri, yatırım kararları gibi finansal işlem ve karar aşamalarında yanlarında olup destek vermelidirler.

Katılım finans ekosistemi ögesi olarak;

- Katılım bankası, her türlü bankacılık işlem ve hizmetlerinde,
- Dijital katılım bankası, dijital ortamdaki sunulan bankacılık işlemlerine ilave olarak yapısı gereği çevik hareket kabiliyeti ile bankacılık hizmet ve ürün geliştirme ihtiyacında,
- Katılım Finans Kefalet A.Ş., finansman ihtiyaçlarında teminat gereksiniminin giderilip, işletmelerin hızlı ve uygun oranlardan finansmana erişimini sağlamada,
- Katılım Sigortacılığı, gerek yurtiçi gerek yurtdışı işlemlerde mal ve hizmetin sigorta poliçelerinin uygun oran ve maliyetle, zamanında ihtiyaçlarının karşılanmasında,
- Katılım Leasing kuruluşları, özellikle her türlü ekipman ve aracın kira yolu ile kullanım hakkının sağlanıp, üretim sürecine dahil edilmesinde işletmelere alternatif teklifler verme aşamasında,

Helal park bünyesinde faaliyet gösteren işletmelere çözüm ve öneriler sunulmalıdır. Başta katılım bankaları olmak üzere katılım finans sistemi paydaşları, sistemin başarısı ve devamlılığı adına, münferit ya da birlikte helal park özelinde yapacakları çalışmalar sonrasında, cazip, ihtiyaca uygun,

rekabet edebilir yeni ürün ve hizmet geliştirip kullanıma sunmalıdır.

Teknoloji gelişimi bakımından değerlendirildiğinde, İslami bankalar konvansiyonel anlamda kendi kulvarlarındaki oyuncular ile başa baş gidiyor gibi görünse de finansal işlemlerin şer'i boyutu, uygulama ve süreçleri dijitalleşme anlamında yavaşlatabilir (Alam v.d., 2021: 28). Bunun önüne geçmek adına, katılım finans hizmetleri uygulama ve süreçlerinin icazet ve onayını veren kurul ve makamların daha hızlı, daha pozitif yaklaşımla süreçleri hızlandırmaları beklenmektedir.

Tasarruf Şirketleri; müşterilerinin ihtiyacı olan, konut, işyeri, araç alımlarında tasarruf finansman sözleşmesi çerçevesinde alternatif finansman seçenekleri sunabilmelidir.

Helal Fintech Pazarı; Fintech'in temel amacı finansal hizmet sunumu aşamasında, geleneksel modellere nispeten, finansal hizmet ve operasyonel modelleri daha iyi müşteri deneyimi ile daha ucuz, basit, verimli ve hızlı hale getirmek adına teknoloji odaklı çözümler sunmaktır. Bu hizmetleri sunarken, şeriatın temel ilkelerine aykırı olmamak kaydıyla bu hizmetleri vermelidir (Alam vd., 2021: 95).

Düzenleyici ve Denetleyici Kurumlar; helal parkta yer alacak işletmelerin, üretimden depolamaya, tedarikten lojistiğe helal şartlarını belirleyip düzenleme ve aynı zamanda denetiminden de sorumlu olacaklardır (cbfo, 2022: 167).

Üniversite İşbirliği; üniversitelerde mevcut bilgi birikiminin ticarileştirilerek ürün ve hizmete dönüştürülmesi, teknik sorunların çözüme kavuşturularak yeni fikirlerin somutlaştırılması, ihtiyaca yönelik ar-ge faaliyetleri ile üretime destek sağlanması, nitelikli personel oluşturma adına eğitim ve stajlarla desteklenmesi adına helal park işletmeleri ile üniversiteler arasında iş birliğinin sağlanarak artırılması beklenmektedir.

Katılım Finans Holding; katılım finans holding şirketi olarak en az bir katılım bankası olmak şartıyla bünyesinde birden çok katılım finans şirketi bulduran, risk paylaşım esasına dayalı firmalarla ortaklık kurabilen, bu firmaların yönetiminde yer alan ve mal /hizmet faaliyeti gösterebilen yeni bir katılım finans kuruluşu olarak önerilmektedir. Böylelikle, reel sektörün katılım finans sistemince daha etkin şekilde desteklenmesinde, konvansiyonel finans kuruluşlarına karşı daha rekabetçi olabilmelerinde, risk paylaşımı esasına dayalı ürün ve hizmet alternatiflerinin artırılmasında önemli bir oyuncu olma potansiyeli bulunmaktadır (cbfo, 2022: 99).

Teknopark Desteği; helal park bünyesinde faaliyet gösteren firmaların, teknoloji gelişimi ve girişimlerini desteklemek adına, helal park bünyesinde lokal teknopark alanları faaliyete geçirilmelidir. Böylelikle, helal üretim yapacak işletmelerin teknopark habitatının imkân ve ayrıcalıklarında faydalanarak teknolojik çözümlere daha uygun ve hızlı bir şekilde kavuşmalarına imkân sağlanmış olacaktır.

Eğitim Desteği; eğitim kuruluşlarınca, helal park bünyesindeki şirketlerin insan kaynakları konusunda, nitelikli çalışana duyulan ihtiyacı karşılama ve mevcut çalışanların eğitimlerle desteklenerek, sektörde uzmanlık kazanarak insan kaynaklarını güçlendirme anlamında faaliyet göstermeleri beklenmektedir.

Birçok şirketin helal ürün ve hizmet üretmelerine rağmen, İslami finansın yararlanmadığı tespit edilmiştir. Üretim ve hizmet konusunda helal statüsü verilirken çok sıkı bir süreç yürütülürken, konu mali boyuta geldiğinde aynı hassasiyet söz konusu değildir. Helal uygunluğun İslami finansman ile bağlantılı olması gibi bir gereklilik zorunlu olmamakla beraber, temel düşünce Şer'i uygunluğun helal içerikler ve üretim süreci gibi dar bir perspektifle sınırlandırılmaması, her şeyin göz önünde bulundurulması gerektiği yönündedir (Muhamed vd., 2014:123). Katılım finans sistemi, barındırdığı değerler ve yaklaşım tarzı ile helal sektörünün finansörü, aracı olmaktan daha çok, helal uygulamalarının kendi görev alanı dahilinde tamamlayıcısı, ortağı rolündedir. Bu bağlamda katılım bankacılığını Helal Park uygulamasında, puzzle'nın son parçası olarak değerlendirilebiliriz. Helal Park uygulamaları dahilinde, bütünü oluşturmak aynı bakış açısı ile süreçleri tamamlamak adına, tedarikten üretime, hizmetten mal teslimine, bakımdan desteğe tüm aşamalarda ulusal ve uluslararası boyutta finansman ile ilgili tüm ihtiyaçlarda katılım bankacılığı başta olmak üzere katılım finans sektörü temsilcilerinin sürecin içinde yer almaları, proaktif davranmaları, finansal pusula gibi yönlendirici olmaları gerekmektedir. Katılım finans sektöründen beklenen bu yaklaşım, kamu otoritesinin helal uygulamalara vereceği destek ve sübvansiyonlar ile daha da peçinlenecek, güçlenecektir. Böylelikle, helal ürün ve hizmet talep eden kesimin, uçtan uca finansman çerçevesi dahil tüm süreçlerde helal yaklaşımı ile hareket eden sektörden, bir çok alanda farklı segment ve konseptte ürün ve hizmet çeşitliliğini artırmaları ve nihayetinde bunları realize etmeleri için büyüme talebi geleceği aşikardır. Katılım finans temsilcileri tarafından, zamanında, hesaplı ve ihtiyaca uygun olarak geliştirilip sunulacak, teknolojik imkânlarla desteklenmiş inovatif ürün ve hizmet çözümleri, Helal Park oyuncularının alternatif finansman çözüm ortağı arayışı olmadan direkt katılım finans uygulamalarını tercih ediyor olmalarında büyük etken olacaktır. Bu durum, katılım bankacılığı önderliğindeki katılım finans sektörünün gelişip, tercih edilebilir seviyelere gelerek sektörden alacağı payı büyütmesinde önemli rol oynayacaktır.

Dünya genelinde helal ürünlere karşı olan talep, nüfusu 2 milyarı bulan Müslüman nüfusun yanı sıra, diğer kitleler tarafından da daha güvenilir, sağlıklı, kaliteli ve hijyenik olarak algılanmış olması nedeniyle artmıştır. Helal hizmet ve ürünler, kalite ve güvenliğin teminatı olarak dünya genelinde artan bir ivmeyle tanınmaktadır. Global anlamda helal endüstrisinin görmüş olduğu bu kabul, ulusal ve uluslararası şirketlerin, kamu ve özel sektörün göstermiş olduğu yoğun ilgiyle hızla artmaktadır (Eryılmaz, 2021: 2). Helal pazar, hayvan refahı, sosyal sorumluluk, çevre dostu,

dünyaya saygı, ekonomik ve sosyal adalet ve etik yatırım gibi helal endüstrisi tarafından teşvik edilen değerler nedeniyle gayrimüslim tüketiciler tarafından bir yaşam tarzı seçimi olarak kabul edilmektedir (Azam ve Abdullah, 2020: 47). 2030 yılına kadar dünyada Müslüman nüfusun yaklaşık 2,2 milyar olacağı tahmin ediliyor ki bu da dünya nüfusunun yaklaşık %26,4'üne karşılık gelmektedir. Müslüman nüfusun artması beklendiği için, Müslüman tüketiciler inanç temelli ürün ve hizmetleri aramakta ve helal ekonominin daha da büyümesine olanak sağlamaktadır (Hassan vd., 2021: 63). Helal endüstrisinin İslami finans endüstrisi ile entegre edilmesi, müşterilerin helal ürün ve hizmetlere güven ve inanç duymasını sağlar ve helal endüstrisinin yanı sıra İslami finans ürünlerinin kullanımını da artırır (Hassan vd.,2021:65).

1980'li yıllarda yalnızca temel bankacılık hizmetleriyle başlayan İslami finans sektörü artık bütünsel bir finans sektörüdür ve sunduğu hizmetler arasında tam teşekküllü bankacılık hizmetlerinin yanı sıra şeriat uyumlu sermaye piyasaları ve sigorta ürünleri de yer almaktadır. Helal sektörü ile İslami finans arasındaki karşılıklı yarar sağlayan ilişki dikkate alındığında, İslami finans kurumlarına, helal sektördeki şirketleri hedefleme ve onlara küresel İslami finans sektörünün varlık tabanını ve erişim alanını daha da genişletebilecek şer'i uyumlu finansal çözümler sunma fırsatı sunulmaktadır. İslami finans sektörünün yanı sıra küresel helal sektörü de dünya ekonomisinin yeni yatırım destinasyonu ve alternatif büyüme sektörü olarak ön plana çıkmaktadır. İleriye yönelik bir yol olarak, dünya helal endüstrisi ile küresel İslami finans sistemi arasındaki entegrasyon, İslam ekonomisinin dünya pazarlarında büyümesi ve genişlemesi için büyük bir kalkınma potansiyeli barındırmaktadır (bnm, 2023).

7. Sonuç

Helal ürün kavramı, dini terim olmaktan çıkmış artık tercih eden müşteri kitlesinin refah seviyesi ve beklentilerini karşılayan bir olgu haline gelmiştir. Helal hassasiyeti olan topluluk için oluşturulacak helal zincir ile ürün ve hizmetlerin bir arada bulunmasını sağlayarak, bütünlük ve birlikteliği sağlayan, bununla beraber ekonomik boyutta da ciddi katkı sağlayarak kaynakları ulaşılabilir kılan helal park ekosistemi, sistemin bir parçası olarak tercih edilmesi ile birlikte katılım finans sektörünün de büyümesinde ivmelendirici etki sağlayacaktır.

Helal zinciri, sertifikasyondan başlayıp, lojistik, üretim, finansman, eğitim, emlak, pazarlama, dağıtım gibi üretim ve hizmet sektörünün tüm unsurlarını içinde barındıran koordineli çalışmayı gerektiren bir sistemdir.

Kamu otoritesince gelişimi teşvik edilen ve sektörde daha etkin rol alması beklenen katılım finans sektörü unsurları için de helal park uygulaması bir fırsat olabilir. Helal park uygulaması dahilinde kamu tarafından sunulacak imkânlarla, geleneksel finansal hizmetlerin yanısıra, kuruluş amaç ve hedeflerine uyumu dikkate alınarak, direkt üretim ve istihdamı fonlaması açısından katılım bankacılığı başta

olmak üzere katılım finans sektörü unsurları aracılığı ile erişim tercihen sunulabilir. Helal park uygulamasının gelişimini teminen bu alanlara yatırım yapan işletmelere kamu yönetimi tarafından finansal avantajlar sağlayacak teşvik ve istisnalar sağlanabilir. Böylelikle bu alanlara yerli ve yabancı yatırım özendirilebilir. Yine helal park dahilinde ithalat ve ihracat işlemleri başta olmak üzere kamusal hizmetlerde bürokratik işlemlerin sadeleştirilip, daha teknoloji tabanlı uygulamalar ile süreç hızlandırılabilir. Kamu tarafından sağlanması önerilen avantajların yanı sıra, özellikle katılım bankalarının fiyatlama ve hizmet önceliği anlamında pozitif ayrımcılık yapılarak, cazip ve avantajlı teklifler sunularak işbirlikliliği sağlanabilir. Böylelikle, kuruluş ve gelişimi çeşitli finansal ve bürokratik avantajlar ile teşvik edilmesi önerilen helal park uygulaması, kendisinin kuruluşun itibaren yanında olacak katılım bankaları başta olmak üzere katılım finans sektörünün tüm paydaşlarının bilinirliği ve büyümesinde önemli bir etken olacaktır. Ülkemiz coğrafi konumunun avantajlarını kullanarak, kamu ve katılım finans paydaşları ile gelişimi teşvik edilecek helal park ekosistemi aracılığıyla, Müslüman ülkelerin bulunduğu coğrafyada helal ekosistem merkezi olarak küresel helal hub konumuna hızla ulaşabilecek potansiyele sahiptir.

Sonuç olarak, katılım finans kurumları ile helal endüstrisinin yaklaşması, büyük bir iş fırsatı potansiyeli oluşturmada ve gelecek için İslami ekonomilerin küresel pazarda büyümesine ve genişlemesine yardımcı olmaktadır. Bu nedenle, katılım finans ve helal sektör yatırımcılarının oluşturacakları sinerji ile işlerini geliştirip, helal park gibi uygulama iş birliktelikleriyle etkili sonuçlar elde etmeleri, beraber büyümeleri, her iki sektörün geleceği için önem arz etmektedir. İslami finans sistemi ve helal endüstrinin ortak hedefler doğrultusunda hareket ederek oluşturacakları helal ekosistemin gelişmesi, ciddi anlamda küresel güç oluşturarak rekabet avantajı sağlayacaktır.

Kaynakça

- Alam, N., Gupta, L.,Zameni, A. (2021). Fintech ve İslami Finans Dijitalleşme, Kalkınma ve Yenilikçi Yıkım. İstanbul: Albaraka Yayınları, 58.
- Alamad, S. (2020). İslami Finansta Finansal İnovasyon ve Mühendislik. İstanbul: Albaraka Yayınları, 19.
- Amana Investment Fund (n.d). Halal Market Economy, (Erişim: 03.07.2023), <https://amanafund.com/halal-market-economy/>
- Azam E.S. ve Abdullah, M.A. (2020). Global Halal Industry: Realities And Opportunities, International Journal of Islamic Business Ethics 5(1):47, DOI: <http://dx.doi.org/10.30659/ijibe.5.1.47-59>
- Azman, N. H. N., & Marson, T. (2012). Halal Development and Malaysian Exports. In 3rd International Conference on Business and Economic Research, Bandung, Indonesia (pp. 55-73).

- Bakan, S. (2022). İslami Finans Perspektifiyle Türk Bankacılık Sektöründe Katılım Bankaları. Bankacılık ve Sermaye Piyasası Çalışmaları, 95.
- Bayri, E. (2023). Türk Bankacılık Sektörünün Tarihsel Gelişimi: Mevduat ve Katılım Bankacılığı Üzerine Bir Değerlendirme. In International Conference on Engineering, Natural and Social Sciences (Vol. 1, pp. 219-225).
- BIS, (2019). Islamic Finance and Halal Industry - Opportunity, Impact, Synergy. (Erişim: 20.11.2023), <https://www.bis.org/review/r191001j.pdf>
- BNM, (2023). The Halal Economy. Huge Potential For Islamic Finance. (Erişim: 27.09.2023), <https://www.bnm.gov.my/documents/6319173///14aeba70-994a-4c98-ae51-8707586d4ca0/>,
- CBFO, (2022). Cumhurbaşkanlığı Finans Ofisi Katılım Finans Strateji Belgesi, (Erişim: 25.05.2023), <https://www.cbfo.gov.tr/sites/default/files/2022-10/cumhurbaskanligi-finans-ofisi-katilim-finans-strateji-belgesi.pdf>
- Dinarstandard, (2022). State of the Global İslamic Economy Report – Unlocking Opportunity. (Erişim: 27.09.2023), https://cdn.salaamgateway.com/reports/pdf/State+of+the+Global+İslamic+Economy+Report+2022_V2_Updated.pdf
- Dinarstandard, (2021). Indonesia Halal Markets Report 2021/2022. (Erişim : 27.09.2023), https://isef.co.id/wp-content/uploads/2021/10/ReportIndonesiaHalal2021_2022.pdf
- Eryılmaz, S.H., (2021). Singapur'daki Helal Gıda Sertifikasyonuna Kritik Yaklaşım, Academic Platform Journal of Halal Lifestyle, 3(1), 01-16
- Fındık, M.A. (2019). Malezya'nın Helal Gıda Sertifikasyonundaki Rolü, Helal ve Etik Araştırmaları Dergisi, J. Halal & Ethical Res. 1 (2): 82-104, 2019.
- Güçlü, F. & Kılıç, M. (2019). İslami Finansın Türkiye, ABD, İngiltere Ve Malezya'da Gelişimi. Journal of Management and Economics Research, 17, 3, pp. 271-293
- Hassan, M. K., Daouia, C., & Rabbani, M. R. (2021). Integrating İslamic Finance and Halal Industry: Current Landscape and Future Forward. International Journal of İslamic Marketing and Branding, 6(1), 60. <https://doi.org/10.1504/ijimb.2021.10040922>
- hdcglobal, (2023a). Sustaining Malaysia As The Global Leader In The Halal Industry. (Erişim: 27.09.2023), <https://hdcglobal.com/news/2023/08/21/sustaining-malaysia-as-the-global-leader-in-the-halal-industry/>
- hdcglobal, (2023b). MITI: Halal Roadmap Now Paves The Way To Strengthen Malaysia's Leadership In Global Halal Industry. (Erişim: 20.11.2023), <https://hdcglobal.com/news/2023/03/23/miti-halal-roadmap-now-paves-the-way-to-strengthen-malysias-leadership-in-global-halal-industry/>,
- Helal Akreditasyon Kurumu, (2023a). (Erişim: 06.07.2023), <https://www.hak.gov.tr/kurumsal/hakkimizda>,
- Helal Akreditasyon Kurumu, (2023b). (Erişim: 14.11.2023), <https://www.hak.gov.tr/dis-iliskiler/uluslararası-kuruluslar/islam-ulkeleri-standartlar-ve-metroloji-enstitusu-smiic>
- İsedak, (2018). Ulusal ve Küresel İslami Finans Mimarisi: İslam Ülkeleri için Sorunlar ve Muhtemel Çözümler. (Erişim: 25.09.2023), http://ebook.comcec.org/Kutuphane/Icerik/Yayinlar/Analitik_Calismalar/Mali_Isbirligi/turkcefinans1/files/assets/common/downloads/publication.pdf
- Indonesia Sharia Economic Festival, (2022). Indonesia Halal Markets Report 2021/2022. (Erişim: 21.11.2023), https://isef.co.id/wp-content/uploads/2021/10/ReportIndonesiaHalal2021_2022.pdf
- Mas'ad, M.A. & Wakil, N.A.B.A. (2020). Halal Industry And İslamic Finance Institution's Role: Issues And Challenges, International Seminar on Syariah and Law (INSLA 2020) E-Proceedings
- Official Portal of Ministry of Finance (2022). Islamic Finance and the Development of Malaysia's Halal Economy. (Erişim: 21.11.2023), <https://www.mof.gov.my/portal/en/news/speech/islamic-finance-and-the-development-of-malaysia-s-halal-economy>
- Muhamed, N.A., Aziz, S.A., Ramli, N.M., Yaakub, N.A. (2014). Integrating Islamic Financing and Halal Industry: A Survey on Current Practices of the Selected Malaysian Authority Bodies, Asian Social Science, 10 (17), DOI:10.5539/ass.v10n17p120
- Mujar, N. A. H., & Hassan, N. (2014). The Economics of Halal Industry. Skudai: Universiti Teknologi Malaysia.
- Paradergi (2023). Katılım Bankacılığı Çift Haneyi Görecek, 12.01.2023. (Erişim: 25.05.2023), <https://www.paradergi.com.tr/finans/2023/01/12/katilim-bankaciligi-cift-haneyi-gorecek>
- Park, S.H.(2017), Food Globalization And Culture War : The Case Of The Halal Food Complex in South Korea, DOI:10.13140/RG.2.2.27796.81286
- Rahim, N.F.(2017), Bridging Halal Industry and Islamic Finance: Conceptual Review on the Internal Governance, School of Social Sciences, Book Section, http://eprints.usm.my/41171/1/ART_100.pdf
- Şimşek, M. (2017). Helal Ekonominin İlkeleri Ve Helâl Turizmin Sınırları, 1. International Halal Tourism Congress, 07-09 April 2017, Alanya: Türkiye

- Şimşek, M. (2021). Helal Park: Malezya Örneği, *Fikriyat Dergisi*. (Erişim: 25.05.2023). <https://www.fikriyat.com/yazarlar/murat-simsek/2021/08/20/helal-park-malezya-ornegi>
- Şimşek, M. (2021). Eko Endüstriyel Kümeler Olarak Dünya’da Helal Parklar, *Fikriyat Dergisi*, Erişim: 25.05.2023), <https://www.fikriyat.com/yazarlar/murat-simsek/2021/09/12/eko-endustriyel-kumeler-olarak-dunyada-helal-parklar>
- Taşpunar A.S. (2019). İslami Finansal Okuryazarlık ve Helal Okuryazarlık İlişkisi. *Istanbul Management Journal*, 0(86), 57-73. <https://doi.org/10.26650/imj.2019.86.0003>
- Tekin, H. ve Tekdoğan, Ö. F. (2023). Türkiye’de Katılım Finans Sektörünün Kurumsal Kapasitesinin Artırılmasına Yönelik Bir Model Önerisi, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(2), 420-439.
- Tunç, H. (2010). *Katılım Bankacılığı Felsefesi, Teorisi ve Türkiye Uygulaması*, İstanbul: Nesil Yayınları.
- Türkay, K. (2017). İslam Finansı Açısından Helal Otelciliğin Finansal Nitelikleri, Sorunları Ve Çözümleri, 1. International Halal Tourism Congress, 07-09 April 2017, Alanya: Türkiye
- Foodturkey (2022). Dünya Helal Pazarı 10 Trilyona Koşuyor. (Erişim: 30.05.2023), <https://www.foodturkey.com.tr/2022/11/06/dunya-helal-pazari-10-trilyona-kosuyor/>
- WorldBank. (2022). *İslamic Finance and The Development of Malaysia’s Halal Economy, Knowledge and Research, The Malaysia Development Experience Series*. (Erişim: 20.11.2023). <https://www.worldbank.org/en/country/malaysia/publication/islamic-finance-and-the-development-of-malaysia-s-halal-economy>

Extended Summary

Purpose

Halal park application is a production model that allows stakeholder sectors to physically coexist with the aim of increasing the economic performance of all parties involved in the process by maintaining the integrity of halal products and services within the scope of certain standard processes.

Halal, as a dictionary expression, is an Arabic word meaning lawful, legal, permissible. When used in the economic sense, it refers to the business carried out in an Islamically permissible manner, and when used in the food sector, it refers to food and beverages grown and produced in accordance with Islamic provisions. The halal phenomenon encourages stakeholders in the Islamic ecosystem to consolidate practices that can basically be combined under the halal heading. The environment and conditions formed in line with the demand appear as Halal Park application where businesses and organisations producing halal products and services operate together in common areas in order to increase their production and financial power.

The aim of our study is to make determinations about the size and effects of halal park and participation finance cooperation as a result of the implementation of the halal park application in our country and the use of participation finance ecosystem products and services in the following process, and to develop solution suggestions.

Literature

A limited number of publications on the subject were examined when national resources on halal park application were scanned. While there are sectoral-based studies such as halal food, halal tourism, halal cosmetics, halal food certification, halal hotel management, there is no study on halal park application that addresses and embraces the whole. When international sources were analysed, publications on halal park practices were found to be predominantly in Asia, with Malaysia and Indonesia being the majority of country practices. In particular, Malaysia came to the forefront with the investments and developments it started to make in the 1980s regarding the halal industry, which includes halal parking practices, and in 2020, the halal economy was seen to account for more than 25% of the value of the country's exports.

Methodology / Approach

The aim of the Halal Park is to improve the performance of the participants in this centre; to obtain and develop economic opportunity while minimising the bad impact on the environment.

By utilising its advantageous position in the Islamic geography, our country has serious potential and opportunities that can be rapidly transformed into economic value with the halal park ecosystem that can be developed with public private sector stakeholders. The participation finance ecosystem and the halal park application, which

exhibit a unity of purpose and working logic, have great opportunities and gains for both parties to continue their activities in the same ecosystem within the framework of these values by producing synergy. A similar practice was implemented in Malaysia and as a result, the halal economy contributed 7.5 per cent to GDP by 2020.

Findings

The halal park ecosystem, which offers serious advantages in economic terms as a result of the coexistence of halal chain and products and services for the halal-sensitive segment, will provide an accelerating effect on the growth of the participation finance sector with its preference as a part of the system.

The halal park application, the establishment and development of which is proposed to be encouraged with various financial and bureaucratic advantages in the study, will be an important factor in the recognition and growth of all stakeholders of the participation finance sector, especially participation banks, which will be with it from its establishment.

By using the advantages of its geographical location, Turkey has the potential to rapidly become a global halal hub as a halal ecosystem centre in the geography where Muslim countries are located, through the halal park ecosystem, the development of which will be encouraged by public and participation finance stakeholders. The convergence of participation financial institutions and the halal industry creates a huge potential for business opportunities and helps Islamic economies to grow and expand in the global market for the future. For this reason, it is important for the future of both sectors that participation finance and halal sector investors develop their businesses with the synergy they will create, achieve effective results with application collaborations such as halal parks, and grow together.

The development of the halal ecosystem, which will be created by the Islamic finance system and the halal industry acting in line with common goals, will provide a competitive advantage by creating a serious global power.